

Tóth Mária Orsolya

„...*ha meg halgatásra talál az én esedezésem...*”

A Marosludas mellé telepített bukovinai székelyek első 15 éve a levéltári forrásokban

Az 1894-es telepítési törvény V. törvénycikkelye értelmében a magyar királyi kincstár 1901-ben Eczken Sándortól, illetve ifj. gróf Andrássy Gyulától földet vásárolt, így alakult meg 1903–1905 között Andrássy-, Eczken-, Mezőalbis-, Belsőtelep Marosludas községben. A telepítés a község megnagyobbítását szolgálta. Az ide érkezett lakosok bukovinai székely (14), a Király-hágón túlról (62), illetve Erdély más területeiről (65) származó családokból állnak. Összesen 141 család. Felekezeti szempontból főleg reformátusok, illetve kisebb számban katolikusok.

Jelen közleményben a telepítésre vonatkozó új levéltári forrásokat adok közre, és ezek értelmezésével is próbálkozom. A marosludasi hozzátelepítés levéltári anyaga eddig ismeretlen volt, így feldolgozása is váratott magára. A telepítéssel kapcsolatosan több munka is született,¹ de értelemszerűen egyik sem használta fel a szóban forgó levéltári anyagot. A kutatást

Tóth Mária Orsolya (1984) – doktorandus, BBTE, Hungarológiai Doktori Iskola, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, Kolozsvár, tothmariaorsolya@gmail.com

A szerzőt a tanulmányban feltárt anyag kutatásában a MTA Domus magyarországi ösztöndíj – Humán- és Társadalomtudományok Domus magyarországi junior (2019) pályázata segítette.

¹ Az első írás a telepítés közvetlen befejezése után, 1908-ban jelent meg, Lovas Sándor tollából. Lásd Lovas Sándor: *A legújabb állami telepítések Magyarországon*, Darányi Ignác M. Kir. Földmivelésügyi Miniszter megbízásából, A m. kir. földmivelésügyi miniszter kiadványa, Budapest, Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1908, 235–270. 1998-ban Domokos Judit összehasonlító elemzést végzett két bukovinai székely telepes család gazdálkodási szokásairól. Domokos Judit: *Gazdálkodás és életforma-változás két bukovinai telepes családban*. 1998. Szakdolgozat. Szakmai irányító Gazda Klára. Kolozsvár, BBTE, Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék. A telepítéssel kapcsolatos többéves kutatásait Szekeres Adél 2001-ben jelentette meg. A Lovas Sándor-féle telepítéssel kapcsolatos adatokat újjal egésszítette ki. Írásában kitért az 1921-es földreform következményeire, a földek kisajátítására. Részletesen bemutatta az intézmények életét, fejlődését, kiemelve ezek közösségzilárdító erejét. Szekeres Adél: *A marosludasi telepítés (1902–1905)* = Pál-Antal Sándor (szerk.): *A Maros megyei magyarság történetéből*. Tanulmányok I–II. Mentor Könyvkiadó, Marosvásárhely 2001. II. 257–258. A telepek részletesebb bemutatását, illetve a leszármazottak emlékeiben élő telepítéstörténetek ismertetését és ezek feldolgozását Tóth Mária Orsolya végezte el 2013-ban. Tóth Mária Orsolya: *Telepítéstörténetek Andrássytelepen*. 2013. Mesteri dolgozat. Szakmai irányító: Keszeg Vilmos. Kolozsvár, BBTE, Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék. A telepítés rövid bemutatását, etnikai viszonyait ugyanó végzte el 2019-ben. Tóth Mária Orsolya: *Az etnikus és szakrális tér kialakulása/kialakítása Andrássytelepen*, = Erdélyi Múzeum LXXXI. kötet, 2. füzet, Kolozsvár, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, 2019, 116–126. A Marosludas mellé telepített bukovinai székely családokra vonatkozó anyakönyvi összeírások feldolgozására 2020-ban került sor. Tóth Mária Orsolya: *Marosludas mellé telepedett bukovinai székely családok életének alakulása az anyakönyvek fényében (1945-ig)* = *Bukovinai székelyek nyomában*. A 2020. június 12–14. között Bonyhádra tervezett és a koronavírus miatt elmaradt konferencia tanulmánykötete, 2020. 49–71. Az erdélyrészi telepítések kapcsán Keszeg Vilmos több írásában is említést tett a marosludasi telepítésről: Keszeg Vilmos: *XX. századi betelepítések (Detreheimtelep)*. =

2019 nyarán és 2020 telén végeztem a budapesti Magyar Nemzeti Levéltárban.² A fellelhető dokumentumok a Magyar Földművelésügyi Minisztériumi Levéltár *Általános iratai* címmel az állami telepítések akcióira³ térnek ki, és magukba foglalják a témában forgó összes még meglévő okmányt.⁴ Az általam áttekintett időszak az 1894–1919 korszak. Ebből az időszakból 52 csomó áll a kutató rendelkezésére, melyből csak 23 anyaga volt releváns a témát illetően. Jelenlegi írásomban a marosludasi hozzátelepítésre vonatkozó levéltári forrásanyag egy tördékét adom közre, éspedig a Marosludas mellé telepített bukovinai székelyek nevesített dokumentumait,⁵ amelyek kérvényekből, hivatalos átiratokból/feljegyzésekből állnak. A vizsgált forrásanyag a marosludasi hozzátelepítésre nézve két nagyobb szakasz elkülönítését teszi lehetővé: az első szakasz a telepedés és az ezzel egyidejű akkomodáció, míg a második szakasz a migráció/helybenmaradás. A két periódus egymásba fonódik, emiatt csak a kezdeti, illetve végső időpontot lehet megadni: 1903–1919.

A Magyar Földművelésügyi Minisztérium irattárában található dokumentumok

Indokoltnak tartom megemlíteni azt a forrásanyagot, amely a telepítést megelőző és az azt követő időszakból egyaránt hozzáférhető. A forrásanyag a marosludasi hozzátelepítés, marosludasi telepítés címszók alatt keresendő. A teljes anyag a települni vágyók kérvényeit, különféle táblázatokat, térképeket, ifj. gróf Andrassy Gyula örök adásvevési szerződésének másolatát, telekvásárlási/bérbevételi igényléseket, az egyházak felterjesztéseit/kéréseit, a tanítók kihelyezésére, a telepesek kimozdítására, a bukovinai székelyek esetében ezek honosítására vonatkozó dokumentumokat tartalmaz. Emellett a telepkezelőség féléves jelentéseiből is akad néhány példány.

Kisebbségkutatás 15 (2). 2006, 260–294. [Elektronikus elérhetősége: <http://epa.oszk.hu/00400/00462/00030/cikk4b26.html> (utolsó megtekintés időpontja: 2021. 01. 29.)] Keszeg Vilmos: *XX. századi erdélyi betelepítések* (tematikus szócikk). = Bárdi Nándor (koord.): *Romániai Magyar Lexikon*. Művelődéstörténet. Transindex – Jakabffy Elemér Alapítvány. 2010-10-7. [Elektronikus elérhetősége: <http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=40> (utolsó megtekintés időpontja: 2021. 01. 29.)]

² A továbbiakban: MNL.

³ Az állami telepítésekről Lovas Sándor írt egy összegző kötetet, melyet 1906 decemberében fejezett be, és 1908-ban publikált. Az összeállítás megírására a megbízást dr. Darányi Ignác M. Kir. Földművelésügyi Miniszter adta ki. Lovas Sándor 16 telepítésről számolt be, köztük a marosludasi hozzátelepítésről is, ezenkívül mellékelte a telepítéseket szabályozó 1894. V. törvénycikkelyt, nyolc különböző okiratot, köztük az Eczken Sándorral kötött örök adásvevési szerződést, továbbá a marosludasi telepítési okiratot is. A marosludasi hozzátelepítés kapcsán röviden bemutatta Ludas községet, aktuális gazdasági, földrajzi helyzetét, kiemelte a telepítés célját/fontosságát, a két földbirtokos telepítéssel kapcsolatos óhajait; a határrészek elnevezését, a betelepített lakosság felekezeti megoszlását. Ezenkívül leírta a telepek elrendezését, ezek nagyságát, értékét, a törlesztésükkel kapcsolatos tudnivalókat. Felvázolta a kibocsátó települések nevét, a betelepült gazdák számát. Összehasonlító elemzést végzett két gazda jövedelmét illetően. Lásd Lovas: *i.m.* 1908.

⁴ Sajnálatos módon nagyon sok dokumentum megsemmisült a második világháború ideje alatt.

⁵ A teljes forrásanyag még feldolgozás alatt áll.

A telepítésre vonatkozó dokumentumok felkutatásához a Kiss Dezső összeállította *Repertorium*⁶ című segédlet áll rendelkezésünkre, melynek segítségével kiválaszthatók azok az iratcsomók, amelyek 1894–1919 időszakban ezzel a témával foglalkoztak.⁷ Az ide tartozó dokumentumok a Földművelésügyi Minisztérium Általános irataiban, a K szekció 184-es állagában,⁸ a 36. tétel címszó alatt olvashatók. A szűkítésben továbbá nagy segítséget nyújtanak a mutatókönyvek (betűrendes jegyzékek), melyek a beérkező dokumentumok bejegyzését tartalmazzák. Ezek az ügykezelési könyvek általában 40×45 cm méretűek, és kemény kötésűek. Minden évet két kötet képvisel A–L és M–Z jelzéssel. A kötetszám mellett az évszám, a tétel (a mi esetünkben a 36-os) és a betűkeret (A–L vagy M–Z) van felírva. A mutatók négyoszlopos, előre nyomtatott táblázatokat tartalmaznak. A fejlécben a következő információk jelennek meg: vezérszó, tárgy és iktatókönyvi száma, tétel, alapszám. A bejegyzéseket végrehajtó személyek a táblázat első két oszlopába a beérkező irat tárgyát, a tételhez a 36-os számot, majd az alapszám sorba az iktatószámát vezették be. A további kutatásban ezek az iktatószámok jelentik a fogódzót.

A mutatókönyvek áttekintése után az iratcsomók kikérése következik. Ezek külön papírdossziékba vannak csoportosítva témától, tárgytól, településtől függően. Méretük 34×24 cm. Egy-egy csomó több ilyen dossziét is tartalmazhat aszerint, hogy az adott irat milyen jelzettel került be a hivatalba. A csomók kötéstábláján a következő felirat olvasható: „FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM LEVÉLTÁR, FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM, Általános iratok”, a bal alsó sarokban pedig a csomó száma van feltüntetve. A csomókba bekerülő iratok több különböző évből valók, annak függvényében, hogy az adott tárgyban beküldött kérelem megoldódott-e a felterjesztés évében, vagy elhúzódt az intézkedés. Így lehetséges például, hogy egy 1913-as csomóban 1904-ből származó iratok is megjeljenek, hiszen a kérelem csak 1913-ban rendeződött.

A telepések egy csoportjának, a bukovinai székely telepések iratanyaga 1919-ig

Csekély mennyiségű forrásanyag áll rendelkezésünkre a Marosludas mellé telepített bukovinai székelyek ügyeivel kapcsolatban, számszerint 10 irat. A mutatókönyvek bejegyzései minden beérkező dokumentumot megőrkítettek, viszont a szóban forgó telepések ritkán nyújtanak be személyesen kérvényt, ezzel is magyarázható az iratok elenyésző volta. A tapasztalat azt mutatja, hogy inkább csoportosan jelentkeztek a telepék igénylésére vagy bármilyen egyéb hivatalos ügygel kapcsolatban, így a kilétüket homály fedi.⁹

⁶ Kiss Dezső a Földművelésügyi Minisztériumi Levéltár 1889–1945 közötti időszakból származó iratanyagát katalogizálta aszerint, hogy a minisztériumon belül melyik szakosztály hatásköréhez tartozott az adott dokumentum. Így a *Repertorium* anyaga nemcsak a teljes magyar nyelvterületen lezajlott telepítésekre vonatkozó iratok jegyzékét, illetve fellelő helyét tartalmazza, hanem mindazt, amivel a Földművelésügyi Minisztérium hivatott foglalkozni.

⁷ Kiss Dezső: *Földművelésügyi Minisztériumi Levéltár 1889–1945 I.: Repertorium* (Levéltári leltárak 14. Budapest, 1961) I.

⁸ A továbbiakban: K-184.

⁹ A bukovinai székely családokra vonatkozó anyakönyvi összeírások feldolgozását lásd bővebben Tóth Mária Orsolya: *i.m.* 2020. 49–71.

A továbbiakban a mutatókönyvek bejegyzéseit vesszük számba, illetve azt a 10 iratot, amely a bukovinai székelyek nevében volt felterjesztve.

A telepítéssel kapcsolatos bejegyzésekről általában

A marosludasi hozzátelepítésre vonatkozó első két bejegyzés az 1900-as mutatókönyvből származik. Málnay telepítési felügyelő felterjeszti a gróf Andrassy Gyula marosludasi és marosbogáti birtokainak megvételére tett javaslatot.¹⁰ Ugyanebben az évben Eczken Sándor marosludasi földbirtokos eladásra ajánlja 1400 holdas birtokát.¹¹

1901-ben Eczken Sándor marosludasi birtokának megvételére vonatkozó akta,¹² illetve ifj. gróf Andrassy Gyula marosludasi és marosbogáti birtokainak megvételére vonatkozó ügyiratnak felterjesztését kéri.¹³ Ugyanebben az évben a Fundeturi patak kitisztítására vonatkozó intézkedés¹⁴ mellett az erdélyi telepítési birtokon megtartott szemléről tesz jelentést a telep-felügyelő.¹⁵ A telepítésre szánt birtokok népességi, felekezeti viszonyaira vonatkozó adatok beszerzése,¹⁶ továbbá az erdélyrszi telepes közösségek és telepítési célokra vásárolt birtokok térképeinek beküldését kéri a kolozsvári Telepítési Felügyelőség.¹⁷

Az 1902-es mutatókönyv már több információt is elárul a marosludasi telepítéssel kapcsolatban:¹⁸ a határárkok elkészítése, 100 telepes házhoz szükséges téglá és vályog előállítása, az Eczken tanya lakásátalakítása, epreskerthez szükséges eperfák beszerzése, a telepítésre vonatkozó részletes felosztási terv benyújtása, a Fundetura birtokrészen folytatott erdősítés, az alagsövezéshez szükséges alagsövek beszerzése, a marosludasi kincstári birtok határainak megállapítása, 100 telepes ház építése, az 1903-ra tervezett építkezésekhez szükséges téglanyag beszerzése, illetve az állami telepeken felépített középületek tárgyában történő intézkedések vannak feljegyezve. A telepítésre vonatkozó általános kiírások, intézkedések mellett a jelentkezők névsora is olvasható. Az 1902-ben leadott 69 kérelmezés közül négy a bukovinai székelyek részéről érkezik. Az első bejegyzés szerint 100 bukovinai *csángó*¹⁹ család²⁰ kéri telepítését Erdély bármely részére. Egy másik bejegyzés Forrai Pál és társai kétszeres kérvényét²¹ tartalmazza. A harmadik beadvány az istensegítsi László Lőrinc és társai részéről érkezik, melyben a bizonyítványukat terjesztik fel,²² a telephely holléte nincs feltüntetve. A negyedik bejegyzés

¹⁰ Mutatókönyv, 12165, K-184 (1900), 83666 alapszámú irat.

¹¹ Uo. 102342 alapszámú irat. Ezek a dokumentumok sajnos nincsenek meg, csak a létezésüket igazoló bejegyzés olvasható a mutatókönyvben.

¹² Mutatókönyv, 12179, K-184 (1901), 4881/46393 alapszámú irat.

¹³ Uo. 7371 alapszámú irat.

¹⁴ Uo. 63280/83865 alapszámú irat.

¹⁵ Uo. 40781 alapszámú irat.

¹⁶ Uo. 64655 alapszámú irat.

¹⁷ Uo. 74209 alapszámú irat.

¹⁸ Mutatókönyv, 12193, K-184 (1902).

¹⁹ Ezzel a megnevezéssel illetik a bukovinai székelyeket.

²⁰ Uo. 63980 alapszámú irat.

²¹ Uo. 111247 alapszámú irat. A második kérvény Nagysármásra szóló telepítését kéri, 95997 alapszámú irat.

²² Uo. 115619 alapszámú irat. A kérvények mellett vagyoni háttérüket is bizonyítani kellett.

Zsók Péter és társai nevében kelt.²³ Zsók Péter és társai, andrásfalvi és hadikfalvi lakosok az első olyan telepedni vágyó gazdák, akik Marosludasra kérik a telephelyeiket. 1903-tól már más települések kispapjai is benyújtják az ugyanitt történő letelepedésre szóló kérvényeiket.

A bukovinai székely telepések kérelmei

A megjelölt időszakból 28 bejegyzés szól a bukovinai székelyek nevesített kérelmeiről. Ezeket a beadványokat a kolozsvári Magyar Királyi Telepítési Felügyelőséghez címezik, innen pedig felterjesztik Budapestre, a Magyar Királyi Földművelésügyi Minisztérium éppen aktuális ügyosztályvezetőjéhez. A vizsgált időszakban Lovas Sándor miniszteri tanácsos töltötte be ezt a funkciót.

Kezdetben, 1903-ban²⁴ egy telephely elnyerését kérvényezik: Zsók Péter és társai (Andrásfalva és Hadikfalva),²⁵ Varga János és társai (bukovinai kivándorlók, Ilișești),²⁶ Galambos István és édesanyja (Hadikfalva), Domokos Lázár (hadikfalvi születésű, dévai lakos), Csernik János, Csiki Antal, Csobot György (Hadikfalva), Daradits Gergely, Kerekes György (Andrásfalva), Csobot Ambrus (Déva), Nagy Erasmus (vajdahunyadi csángótelep). Ugyanebben az évben az andrásfalvi lelkési hivatal a telepítési feltételekről érdeklődik a kolozsvári Telepfelügyelőségnél. 1904-ben²⁷ Varga András és Dávid Péter (Andrásfalva) is benyújtják kérvényeiket. Az előző évben jelentkezők közül többen megismétlik vagy az ügy sürgetését kérik (Domokos Lázár, Nagy Erasmus, Galambos István, Kerekes György, Csobot Ambrus). A fent említett kérelmezők közül egyetlen telepes kérvénye sem maradt fent.

A telephelyekre vonatkozó kérelmek között 13 név jelenik meg, viszont egy 1904-es *Kimutatás*ban 5 másik családfő neve is felbukkan: Csernik Leon, Forrai Pál,²⁸ Becze József, Pál György, Kaszler István. A *Kimutatás* azokat a telepéseket nevezi meg, akik az előírt feltételek értelmében tenyészállatokat igényelhetnek.²⁹ Érdekesség viszont, hogy a letelepedett bukovinai székely gazdák közül nem igényel mindenki tenyészállatot, vagy nem felelnek meg a kiírt feltételeknek.³⁰ A felterjesztett *Kimutatás* azt is kiemeli, hogy csak azok a gazdák jogosultak a kölcsönre, akik már részt vettek a sorshúzáson.

1905 után változó a kérvények témája: a telepállományok kicserélése (Szöcs Jakab és Keresztes Márton, Csoboth György és Csernik András), az elhullott tehenük kártalanítását kérik (Becze József), a telephely tartozásainak törlesztésére kérnek halasztást (Galambos István³¹), a

²³ Uo. 80592/93172 alapszámú irat. A Jegyzetek rovatban a „kérv. elintézését kéri” megjegyzés olvasható.

²⁴ Ebben az évben 83 kérvényt nyújtanak be a Telepfelügyelőséghez.

²⁵ Mutatókönyv, 12207, K-184 (1903), 26375 alapszámú irat. A másodszeri jelentkezés sürgetés miatt történik. Ugyanehhez a dokumentumhoz csatolják gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök ajánlólevelét is, melyben a „csángó” magyarok telepítését szorgalmazza, 27652 alapszámú irat.

²⁶ Táviratilag érdeklődnek a telepviszonyokról. Mutatókönyv, 12207, K-184 (1903), 38655 alapszámú irat.

²⁷ 199 kérelmet iktatnak be. Ezek között vannak olyanok is, amelyek sürgetik az eljárást, vagy a fejleményekről érdeklődnek.

²⁸ A nagyszármási telep helyett marosludasit kap.

²⁹ Lásd bővebben a Melléklet 1. dokumentumában. A dokumentum egy 1913-as iratcsomóból került elő.

³⁰ Az ittletük az anyakönyvi bejegyzésekkel bizonyítható.

³¹ Ugyanebben az évben felterjeszti a telepről való lemondását is. Mutatókönyv, 12276, K-184 (1907), 108052 alapszámú irat.

Bukovinából befogadott telepesek honosítása (Zsók Péter és társai), bizonyos földterület kicserélése (Kaszler István), visszatelepítési kérvények (ifj. Daradics Antal és társai, Ömböli Mihály), telephely átruházása (Szöts Jakab Kászler Albert javára,³² Szöts Alajos Balogh Andrásra), ki-mozdítási felszólítás (Kerekes György örökösei), telephelyet kérnek (Ömböli János és társai). Az itt felsorolt kérelmek közül három maradt fent. A továbbiakban ezek bemutatása következik.

Honosítási kérelem

A mutatókönyvek szerint Zsók Péter és társai legalább kétszer felterjesztették a Kolozsvári Telepkezelőséghez, illetve a M. Kir. Belügyminisztériumhoz a Bukovinából befogadott telepesek honosítási kérelmeit. Egy ránk maradt tájékoztató szerint az ügy 1910-ben még függőben volt. A kolozsvári magyar királyi jószágfelügyelő ismételt felkéri a miniszter urat, hogy járjon közben „*hogy a marosludasi telepesek honosítási kérvénye mielőbb elintéztessék, s ez által képviselőválasztói jogosultságukat elnyerjék*”.³³

Az ügyet öt alkalommal terjesztik elő. Az első átirat 1910. május 24-én kelt, tárgya: *Telepítési felügyelőség jelentése Zsók Péter és tsai marosludasi telepesek honosítása t-ban*. A jegyzetekben az alábbi szöveg olvasható: „*Belügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök úrnak. Bud. A kolozsvári telepítési felügyelőség Zsók Péter és társai [Bukovinából Marosludasra visszatelepített csángók] honosítása tárgyában [a másolatban tisztelettel jelentést terjesztettek elé. Tekintettel arra, hogy a nevezettek állami telepes minőségben már öt éve laknak Marosludason,] van szerencsém Nagyméltóságodat teljes tisztelettel [felkérni, hogy az eljárást a lehetőséggel gyorsítani is] nagybecsű határozatát velem is közölni méltóztassék. Budapest, 910. VI. 8. aláírás.*” A jegyzet több kihúzást és beékelést is tartalmaz. Az átirat tartalmazta a már készen megfogalmazott dokumentumot is.³⁴ A kérés fogalmazója Sepsy Dezső dr. jösz. ig. fogalmazó. A címzett pedig Nagyméltóságú Gróf Serényi Béla m. kir. földművelésügyi miniszter.

A második 1912. január 4-én beiktatott dokumentum tárgya: *Zsók Péter és társai marosludasi csángó telepesek honosítása*. Az iratban a következő jegyzet olvasható: „*Belügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök úrnak, Budapest, Zsók Péter és társai Bukovinából Marosludasra visszatelepített csángók honosítása ügyében 1910. június 9. én 60540. sz. alatt kelt átiratom kapcsán tiszteletteljesen kérem Nagyméltóságodat, hogy nagybecsű határozatát velem közölni méltóztassék. Fogadja etc., Budapest, 1912. I. 4. aláírás.*”

A 1912. február 19-én beérkezett beadvány tárgya: *Belügyminiszter Zsók Péter és tsai osztrák államkötelékből való elbocsátása*. A megjegyzéseknél: *Tudomásul szolgált. Ujabb határidőre*. Az „Ad Akta” megjegyzés alatt *Budapest 1912. február 20. illetve 22-e* keltezésű olvashatók, két különböző aláírással ellátva. Az átirat belsejében egy géppel írott értesítés olvasható:

„*Szám: 9927/1912. I.A.*

Van szerencsém értesíteni, hogy a cs. kir. belügyminiszter urhoz 1910 évi augusztus hó 4-én 87839 sz. a. megkeresést intéztem Zsók Péter és társainak az osztrák államkötelékből

³² Ugyanabban az évben visszavonja az átruházási kérvényét.

³³ Lásd bővebben a 2. Mellékletben.

³⁴ Lásd uo.

való elbocsátása iránt. Többszöri sürgető kérésem dacára mindeztideig választ nem kaptam. Egyidejűleg újlag felkérem a nevezett miniszter urat hogy az ügyben tett intézkedései felől értesítsen. Budapest, 1912 évi február hó 3-án a miniszter helyett: aláírás államtitkár

A M. KIR. FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISTER URNAK”

1913. július 7-én még nem érkezett válasz, a jegyzetben az alábbi szöveg olvasható: „Belügyminiszternek, (teljes cím) Budapest, Nagyméltóságod hivatali elődének 1912. évi február 3.-án 9927 sz. alatt átirata kapcsán tisztelettel van szerencsém Nagyméltóságodat felkérni, hogy Zsók Péter és társai visszatelepített csángók honosítása ügyében nagybecsű elhatározását velem közölni méltotassék. Fogadja .... etc, Budapest, 1913, aláírás VII.7.”

Az utolsó átirat 1913. augusztus 18-án érkezett a hivatalba. Tárgya: *Belügyminister átirata Zsók Péter és trsai marosludasi csángó telepések honosítása*. Az alábbi megjegyzés olvasható a tárgy megnevezése alatt: *Tudomásul szolgált. Újabb határidőre*. Az Ad-acta bejegyzés alatt négy különféle aláírás olvasható, köztük a Darányi Ignác miniszteré is.

Egy dupla oldalú, gépelt dokumentum található az átiratban. A dokumentum első oldala magyarul van írva, és a következők állnak benne:

„Szám: 116518/1913. I. a.

A válaszirat alapjául szolgáló megkeresés száma: 84472/1913

Tárgy: Zson Péter és társai visszatelepített csángók honosítása.

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISTER URNAK
BUDAPEST

Tájékoztásul azzal a megjegyzéssel van szerencsém közölni, hogy a tárgyalások befejeztéről s ennek alapján hozandó határozataimról Nagyméltóságodat késedelem nélkül értesitem.

Budapest, 1913. évi augusztus hó 12.-én a minister rendeletéből: Mihálffy (saját kezű aláírás) ministeri titkár.”

A dokumentum második és harmadik oldala német nyelvű írás, amelyben felhívják a kérvényezők figyelmét, hogy az 1912 augusztusában életbe léptetett új hadviselési törvény értelmében, az osztrák állampolgárságról való lemondást minden állampolgárnak külön-külön kell beadni. Tehát amíg 1912-ig csoportosan is lehetett kérvényezni ezt a típusú eljárást, addig most a megváltozott törvények miatt mindenkinek saját magának kell igényelnie a lemondást, melyben feltüntetni, hogy hadköteles-e vagy sem. A kiskorúak esetében a szülők jegyző által hitelesített hivatalos dokumentummal egészítik ki a kérvényezést. Továbbá azt is megemlíti az iratban, hogy az ügyel kapcsolatos fejleményeket Csernovicba küldik el. Ugyancsak ebből a dokumentumból derül ki, hogy Zsók Péter maga és 18 másik társa nevében, illetve Ferencz János maga és 35 társa (Vajdahunyad) nevében indítványozta a honosítási kérelmet.³⁵

Az említett 5 dokumentumból nem derül ki pontosan, hogy mikor került sor a honosításra, viszont jó példája lehet a hosszas procedurális eljárásoknak, továbbá annak is, hogy az ügyet nem hagyták elvélni.

³⁵ A német nyelvű dokumentum a MNL, Budapest, K 184 szekció, 1913/36. – 768. csomóban található.

A letelepedés szakaszai

A feltárt forrásanyag szerint a bukovinai székely családok letelepedése két szakaszra osztható. Az első szakasz a tényleges telepítés ideje (1903–1905), amikor 14 család foglalta el telephelyét. A családfejek nevét a leadott kérvényekből, illetve az egyházak anyakönyveiből ismerhetjük meg aszerint, hogy szülői vagy keresztszülői minőségben kerülnek-e említésre. A 14 családfeje neve: Forrai Pál, Forrai Ferenc, Csernik János, Csernik Leon, Csobot György, Pál György, Keresztes István (Hadikfalva), Zsók Péter, Tamás György, Becze József, Kásler István, Kerekes György (Andrásfalva), Szócs Alajos (Istensegits), Csobot Ambrus (Déva). A leadott kérelmezők között viszont olyan személyek neve is szerepel, akik a továbbiakban semmilyen feljegyzésben nem jelennek meg, ezek Varga János, Varga András, Dávid Péter, Nagy Erasmus, Csíki Antal.³⁶ A jelenségnek két magyarázata is lehetséges: vagy nem fogadták el a kérvényeiket, így a sorshúzáson sem jelenhettek meg, vagy nem hagyták el a kibocsátó települést, illetve nem Marosludasra jöttek.

A második szakasznak a telepítés utáni éveket tekintem. Ez a szakasz jóval nagyobb terjedelmű és nem határolható be pontosan, ugyanis az 1920-as évek végéig folyamatosan érkeznek vagy távoznak családok. Voltak olyan esetek, amikor a családfeje halálát követően a család többi tagja nem tudott eleget tenni a törlesztési feltételeknek, felhalmozta adósságait, ezért a Telepfelügyelőség a kimozdítását szorgalmazta. A bukovinai székelyek közül szerencsés esetnek nevezhető Kerekes György családjának története. A családfeje halála³⁷ után, 1914 júniusában a kolozsvári Telepítési Felügyelőség a család kimozdítását kéri, hiszen az utódok nem fizették ki a telep hátralékát. Egy hónap múlva Torda-Aranyos vármegye főispánja egy bizalmas értesítésben tisztázta a Kerekes György-féle ügyet, így 1914 augusztusában a budapesti ügyosztály törli a kimozdításra vonatkozó eljárását.³⁸

Az említett eseten kívül más családok ügyei is nyomon követhetők a fellelt források fényében. Ezek is a tárgyhoz tartoznak, viszont jelen dolgozatban azokra nem térek ki, ugyanis azok a családok nem bukovinai székely származásúak.

A tanulmány elején említett migráció első hulláma már a telepítést lezáró évek után elkezdődik. Az említett migrációnak két változatát is megfigyelhetjük: a telepet elhagyó telepesek, illetve a beköltöző új telepesek személyében. A telep elhagyását vagy a telepre való költözés szabályozását igazoló dokumentumok eddig nem kerültek elő. A kincstári telepkezelők³⁹ a kolozsvári Telepkezelőségnek tettek jelentéseket, az pedig továbbította a budapesti irodának. Ezekről a jelentésekről több bejegyzés is olvasható a mutatókönyvekben.

A mutatókönyvek alapján a telepítési folyamat befejezése után a következő családok nyújtanak be kérvényt: 1907-ben ifj. Daradi Antal és társai, Ömböli János és társai Andrásfalváról, illetve 1913-ban Ömböli Mihály, Balogh János és Balogh Sámuel andrásfalvi református gazdák,

³⁶ Csíki Antal 1913-ban Marossolymosra kér telepedési engedélyt, 1918-ban megismétli a kérését, kiemelve azt is, hogy hadikfalvi lakos, 50 éves katolikus ember, hat gyereke van, a legidősebb lánya Marosludasra ment férjhez Szóts Jakabhoz.

³⁷ Kerekes György Andrásfalván született 1854-ben, református vallású földműves. 1910. május 12-én halt meg Marosludason tüdőgümőkórban (tüdővész).

³⁸ A témában talált hivatalos papirokat lásd a 4. Mellékletben.

³⁹ A jelen kutatásból kimarad a kincstári telepkezelő jelentéseire, illetve adminisztratív munkájára vonatkozó ismertetés, ugyanis arra a teljes telepese közösség bemutatásakor kerül sor.

utóbbiak a gerendkeresztúri Kistanyára kérnek telephelyet. Utóbbi három kérvényező válaszelevelet is kap, melyben a kérés figyelembevételéről és további tájékoztatásról biztosítják őket.⁴⁰ A három dokumentum sértetlenül került elő a MNL-ből. A kérvények megfogalmazása egy előre megszerkesztett sablont követ; tartalmazza a kérvényező nevét, települési szándékát, a telephely megnevezését, családi és vagyoni állapotát, illetve hangot ad a minisztérium pozitív elbírálásába vetett feltétlen hitéről is. Terjedelmük egy és másfél oldal közötti, mindhárom ugyanaz a kéz írta. A kérelmezők neve nem jelenik meg aláírás formájában. A kérelmek keltezési dátuma eltérő, míg a válaszeleveleké azonos.

Összegzés

A bemutatott új forrásanyag a bukovinai székely családfők nevesített kéréseit, az ügyekhez kapcsolódó eljárásokat, illetve végzéseket tartalmazza. Mivel ezek a családok egy nagyobb közösség tagjai, így a közösség nevében felterjesztett igények, az ezekre adott megoldások őket is érintették. Tehát amikor a telepfelügyelő egy általános jellegű problémát terjeszt fel, akkor értelemszerűen őket is belevonja. Egyetlen olyan irat sem maradt fent, amely a kibocsátó régió szerint nevezte volna meg a telepések igényeit, kivételt képez természetesen a már említett bukovinai székelyek honosításáról szóló dokumentum. A telepekre és telepésekre vonatkozó általános érvényű kérdésekben nem volt kivételezés. Az állami telepítéseket összegző korabeli munkák nem sorolhatók ebbe a kategóriába, hiszen ezek a tények felvázolása mellett helyzetjelentést is nyújtanak, kiemelve az egyes régiókból származó telepések jellemvonásait, gazdálkodási szokásait, gazdasági berendezkedését, ezzel mintegy rangsorolva őket a telepek hierarchiájában.⁴¹

A kutatás folyamán megfogalmazódott periodizáció mindkét szakaszára találunk iratokat. A letelepedést megelőző kérelmek bejegyzései a letelepedési szándékot bizonyítják. Az akkomodációs időszakban találunk telep- vagy föld/legelőcserére vonatkozó igényeléseket. Ezeket egymás között, de más vidékekről származó telepestársaikkal is igyekeztek megvalósítani. Az ilyen típusú dokumentumok arra engednek következtetni, hogy minden telepes igyekszik a számára legkedvezőbb feltételeket kialakítani. A második szakasz a migrációt vagy helyben maradást is feltérképezi. A telepekről való elköltözésre, de főleg az új telepések beköltözésére találunk példákat.

A közreadott forrásanyag jelentősége mindamelllett, hogy a marosludasi telepítéstörténet fontos része, abban rejlik, hogy egy többirányú kutatás alapjául is szolgálhat: mindenekelőtt gazdaságpolitikai és társadalomnéprajzi dokumentumokról van szó, de akár írásantropológiai vizsgálatuk is elképzelhető. A közreadott anyag ugyanakkor a bukovinai székelyekről szóló forrásokat is gazdagítja.

A forrásanyag csekély volta ellenére is alátámasztja, hogy a telepedni vágyó bukovinai székelyek ügyük kedvező elbírálása érdekében ígéretet tettek: *„Egyuttal lelkünk mély meg hatottságával teszünk fogadalmat, hogy szeretett hazánknak hű fiai leszünk Isten féltő munkás és szorgalmas, veritékünket s ha kell vérünket is örömel áldozván hazánk nagyságáért és ditsőségéért.”*⁴²

⁴⁰ Lásd a 3. Melléklet a), b) és c) pontjaiban.

⁴¹ Vö. Lovas 1908: 235–270.

⁴² Lásd Önböli Mihály kérelmében, 3. a) Melléklet.

Melléletek⁴³

1. Melléklet – Kimutatás 1904-ből

(Forrás: Magyar Nemzeti Levéltár, Budapest, K 184 szekció, 1913/36. – 762. csomó)⁴⁴

1904 évi május hó 25-én – 1088. számú kérés - részlet

Tárgy: – a tenyészanyag beszerzése tárgyában

Kivánatosnak tartanám, hogy az országos állattenyésztési alapból nyújtandó kölcsönnel beszerzendő tenyészanyag kiosztásának kedvezménye a Királyhágón tuli telepek közül ne csak Nagysármás és Marosludasra, hanem a többi telepekre is terjesszék ki. Ezért bátor vagyok a jelen alkalommal a marosludasi telepeseken kívül azon detreheimi és fehéregyházi telepesek kimutatását is feltejeszteni, akik az előírt általános feltételeknek megfeleleni képesek.

Ezek szerint marosludasi telepeseinknek 126 darab magyar fajta tehén, 63 darab kocza, és 24 baromfi törzs, detreheimi telepeseinknek 13 darab magyar fajta tehén és 3 darab kocza, fehéregyházi telepeseinknek pedig – csak a már sorshuzásra bocsátottakat véve figyelembe – 32 darab pinzgauai fajta tehén, 16 darab kocza és 16 törzs (11 törzs tyúk, 5 törzs pekingi kacsa) volna beszerzendő.

Kimutatás (70992/904)

a marosludasi és marosbogáti telepesek részére javaslatba hozott tenyészállatokról – részlet (a tanulmány keretei miatt a többi 76 gazdát nem közöljük)

Sorsz.	A telepes neve	A telep		Tenyészállat			Jegyzet
		neve	száma	Tehén	Kocza	Baromfi	
				darab		törzs	
1.	Csernik Leon	Gróf Andrássy	20	2	.	.	
2.	Zsók Péter		13	2	.	.	
3.	Becze József		14	2	.	.	
4.	Pál György		7	2	.	.	
5.	Kaszler István		24, 25	2	.	.	két telepje van

Marosludas, 1904. július hó 6-án
Szász István felügyelő
Bartha László kincstári birtokkezelő

⁴³ Az itt található dokumentumok betűhív átirások.

⁴⁴ A dokumentumokat 2019 júliusában és 2020 januárjában néztem át.

2. Melléklet – Tájékoztató honosítási ügyben – teljes szöveg

(Forrás: Magyar Nemzeti Levéltár, Budapest, K 184 szekció, 1913/36. – 768. csomó)

M. KIR. TELEPÍTÉSI FELÜGYELŐSÉG

KOLOZSVÁR

1910. évi 2489 szám

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Bukovinából Marosludasra telepített telepesek 1909. évi szeptember hó 27-én honosításuk iránt kérvényt adtak be a nagyméltóságú m. kir. belügyminiszter úrhoz, hogy ez által a képviselő választói jogosultságot elnyerjék.

A telepesek honosítási kérvényüket Zsók Péter és társai név alatt Tordaaranyos vármegye alispánja által 1909. évi szeptember hó 27-én 8697/909 szám alatt nyújtották be.

Miután ezen kérvény mindezideig elintézetést nem nyert kérem Nagyméltóságodat, kegyeskedjék a nagyméltóságú m. kir. belügyminiszter úrnál odahatni, hogy a marosludasi telepesek honosítási kérvénye mielőbb elintéztessék, s ez által képviselőválasztói jogosultságukat elnyerjék.

Kolozsvár, 1910. május

aláírás

m. kir. jószágfelügyelő

3. Melléklet – Kérvények

a.) Önböli Mihály andrásfalvi lakos kérvénye 1913-ból – teljes szöveg

(Forrás: Magyar Nemzeti Levéltár, Budapest, K 184 szekció, 1913/36 – 766. csomó)

Mártzius, 4 dik. 1913.

(Elintéve III/19)⁴⁵

Kérelem

Nagy méltóságú földmivesügyi M. Királyi Miniszter úr Kegyelmes úrunk, én **Önböli Mihály**, Bukovinai, Andrásfalvi 53 éves, Református földmives gazda, a hazátlanság keserű kenyerét megeléglélvén, legyőzhetetlen vágytól hajtatom hogy atyáim ősi honába vissza telepedgyem, egyedül a Nagyméltóságú Miniszter úr felém hajló atyai kegyességétől várhatom, hogy szent törekvésemben ki minden pártfogó nélkül el hagyatva élek itt idegen földön, megsegítt, erős bizalommal vagyok eltelve hogy most midőn a torda aranyos megyébe fekvő gerend Kereszturi, M. Királyi Kincstári telepek az úgy nevezett Kis tanyán melynek kiosztásával a vissza telepedésnek jó alkalmá nyílt Nagyméltóságod előtt ha meg halgatásra talál az én esedezésem a melyel mostan Kegyelmes uram mint a nép szeretett atyja elébe járulok, továbbá vagyoni állapotom a következő ingóságom, 5 ezer korona, ingatlan 15 ezer korona, továbbá, a tsaládi állapotom a következő, 4 fiu, és egy lány, az idősb 28 éves nős, a második 26 nős, a harmadik 22 éves, negyedik 19, a lány 16.

Mindnyájan készek és képesek vagyunk a telepítés következményeinek meg felelni, a mire magunkat kötelezzük.

⁴⁵ Utólagos bejegyzés a kérelem beérkezése után.

Egyuttal lelkünk mély meg hatottságával teszünk fogadalmat, hogy szeretett hazánknak hű fiai leszünk Isten féltő munkás és szorgalmas, veritékünket s ha kell vérünket is örömmel áldozván hazánk nagyságáért és ditsőségéért

Alázatos folyamodványomra tisztelettel kérem és várom Nagyméltóságú úrnk kegyes és megörvendezettető válaszát maradván a Nagyméltóságú miniszter úrnak Kegyelmes úrnknak hodóló tisztelettel alázatos szolgálai aláírás

Válaszlevél – teljes szöveg

1913 március 19.

K -257,

1710/1913

Önböli Mihály urnak

Andrásfalva

Bukovina

A nagyméltóságú m. kir. földmivelésügyi miniszter ur telephely elnyerése iránti kérvényét elintézés végett intézetünkhez tette át. Kérelmét előjegyeztük és azt a gerendkereszturi, esetleg egyéb kincstári birtokok értékesítése alkalmával mérlegelés tárgyává fogjuk tenni és amint valamit tehetünk ügyében rögtön értesíteni fogjuk

Tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZETEK

ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

aláírás

b.) Balogh János andrásfalvi lakos kérvénye 1913-ból – teljes szöveg

Mártzius. 9 dik. 1913

(Elintézve III/19)

Kérelem

Nagyméltóságú földmivelésügyi M. Királyi Miniszter úr. Kegyelmes úrnk, én **Balog János** Bukovinai Andrásfalvi, 48 éves Református földműves gazda, a hazátlanság keserű kenyerét megeléglően legyőzhetetlen vágytól hajtatom hogy atyáim ősi honába vissza telepegyem egyedül a Nagy méltóságú miniszter úr felém hajló atyai kegyességétől várhatom, hogy szent törekvésemben, ki minden párt fogó nélkül el hagyatva élek, itt idegen földön, megsegítt. Erős bizalommal vagyok eltelve hogy most midőn a Torda aranyos megyében fekvő gerend Kereszturi, m. királyi kincstári telepek az ugynevezett Kis tanyán melynek kiosztásával a vissza telepedésnek jó alkalmá nyílt Nagy méltóságod előtt ha meghalgatásra talál az én esedezésem a melyel mostan kegyelmes úram mint a nép szeretett atya elébe járulok. Továbbá vagyoni állapotom a következő ingóságom 2. ezer korona, ingatlan 4. ezer korona, továbbá a tsaládi állapotom a következő, három fiu és négy lány, az idősebb 19 éves, a második 16, 12, 10, 8, 6. 4, készek és képesek vagyunk a telepítés követelményeinek megfelelni a mire magunkat kötelezzük egyuttal lelkünk mély meghatottságával teszünk fogadalmat hogy szeretett hazánknak hű fiai leszünk. Isten féltő munkás és szorgalmas veritékünket s ha kell vérünket is örömmel áldozván hazánk nagyságáért és ditsőségéért.

Alázatos folyamodványomra tisztelettel kérem és várom Nagy méltoságu miniszter úrnk kegyes és megörvendezettő válaszát maradván a Nagyméltoságu miniszter úrnak kegyelmes úrunknak hodóló tisztelettel
alázatos szolgálái

Válaszlevél – teljes szöveg

1913 március 19.

K -257,

1710/1913

T.c.

Balog János urnak

Andrásfalva

Bukovina

A nagyméltoságu m. kir. földmivelésügyi miniszter ur telephely elnyerése iránti kérvényét elintézés végett intézetünkhez tette át. Kérelmét előjegyeztük és azt a gerendkereszturi, esetleg egyéb kincstári birtokok értékesítése alkalmával mérlegelés tárgyává fogjuk tenni és amint valamit tehetünk ügyében rögtön értesíteni fogjuk

Tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZETEK

ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

aláírás

c.) Balog Sámuel andrásfalvi lakos kérvénye 1913-ból – teljes szöveg

Február 8 dik 1913

Elintézve III/19

Kérelem

Nagy méltoságu földmivelés ügyi M. Királyi Miniszter úr Kegyes úrnk,

Én Balog Sámuel Bukovinai Andrásfalvi 49 éves Református földmives gazda, a hazátlan-ság keserü kenyerét megeléglvén, legyőzhetetlen vágytól hajtatom, hogy atyáim ősi honába vissza telepegyem.

Egyedül a Nagyméltoságu miniszter úr felém hajló atyai kegyességétől várhatom, hogy szent törekvésomben ki minden pártfogás nélkül elhagyatva élek itt idegen földön, megsegitt, erős bizalommal vagyok el telve, hogy most midőn a torda aranyos megyébe fekvő gerend kereszturi, m. királyi kintstári telepek, az úgy nevezett Kis tanyán, melynek kiosztásával a vissza telepedésnek jó alkalma nyílt, Nagyméltóságod előtt, ha meghalgatásra talál az én esedezésem a melyel mostan kegyelmes úram mint a nép szeretett atya elébe járulok.

Továbbá a vagyoni állapotom a következő ingóságom két ezer hatszáz korona, ingatlan öt ezer négyszáz korona, továbbá a tsaládi állapotom a következő három fiu és egy lány, az idősebb 25 éves nős, második 19, harmadik 16, negyedek 14.

Mindnyájan készek és képesek vagyunk a telepítés követelményének megfelelni a mire magunkat kötelezük, egyuttal lelkünk mély meg hatottságával teszünk fogadást, hogy szeretett hazánknak hű fiaii leszünk, Istenfélő munkás és szorgalmas veritékünket s ha kell vérünket is örömmel áldozván, hazánk nagyságáért és ditsőségéért.

Alázatos folyamodványomra, tisztelettel kérem és várom, Nagyméltoságu úrunk kegyes és megörvendeztető válaszát.

Maradván a Nagyméltoságu miniszter úrnak kegyelmes úrunknak hodóló tisztelettel alázatos szolgálói

Válaszlevél – teljes szöveg

1913 március 19.

K -257,

1710/1913

T.c.

Balog Sámuel urnak

Andrásfalva

Bukovina

A nagyméltoságu m. kir. földmivelésügyi miniszter ur telephely elnyerése iránti kérvényét elintézés végett intézetünkhez tette át. Kérelmét előjegyeztük és azt a gerendkereszturi, esetleg egyéb kincstári birtokok értékesítése alkalmával mérlegelés tárgyává fogjuk tenni és amint valamit tehetünk ügyében rögtön értesíteni fogjuk

Tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITELINTÉZETEK

ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

aláírás

4. Kerekes György kimozdítása tárgyában – teljes szöveg

(Forrás: Magyar Nemzeti Levéltár, Budapest, K 184 szekció, 1914/36. – 1086. csomó)

M. KIR. TELEPITÉSI FELÜGYELŐSÉG

KOLOZSVÁR

1914 évi 3176 szám

Nagyméltoságu Miniszter Ur!

Kerekes György 90 számú marosludasi telepes 1910. évi május hó 12-én elhalt. A marosludasi kir. járásbíroság 1912 évi április hó 16-án 1910 Ö 94/7 számú visszakerőleg mellékelt végzés alapján néhai telepes végrendelete szerint szóbanforgó telephely fiainak, Péter, György és Ferencznek adott át. Nevezettek az átadás ota nem fizettek. A kezelőségnek semiképen sem sikerült rá venni őket, hogy közülök egyik a telepet átvéve, a többit kielégítse.

A telepet most már két évi hátrálék terheli. A legidősebb fiu, ki a felszereléseket apjától átvette, most állatait pénzzé tette, s családját elhagyva, ismeretlen helyre távozott. A telepben maradt testvérek sem fizetni nem akarnak, sem a telephelyről lemondani.

Tiszteletteljesen javaslom, méltoztassék felhatalmazást adni, hogy Kerekes Péter, ifj. Kerekes György és Kerekes Ferencz ellen 2 évi hátrálék miatt az 1894 évi V. t.c. 18 §-a alapján a kimozdítási eljárást megindíthassam.

A vonatkozó hátráléki kimutatást visszakerőleg mellékelem.

Ez az eset a felügyelőségnek csak a folyó évi április hó 12-én jutott tudomására a marosludasi kezelőség erre vonatkozó 296/1914 számú jelentése kapcsán, tehát a kezelőséget kettős

mullasztás terheli abban a tekintetben, hogy 1910-ben a halálesetet, 1912-ben pedig a hagyaték átadóvégzés eredményét nem jelentette be.

Fenti kimozdítási javaslatomat a kolozsvári kincstári ügyészség a hó 10-én kelt 2583 szám alatt adott véleménye alapján tettem meg.

Kolozsvár, 1914 évi június hó 15-én
aláírás

Torda-Aranyos Vármegye Főispánjának bizalmas válaszlevele – teljes szöveg

439/1914 szám

Torda-Aranyos vármegye főispánjától.

Határidő: -

A válaszirat alapjául szolgáló jelentés, megkeresés, rendelet stb.

Száma: 38986/914. X. 1.

Tárgy: Kerekes György Marosludasi telepes kimozdítása

Bizalmas! Kizárólag saját kezébe!

Nagyméltóságú m. kir. Földmivvelésügyi Miniszter urnak
Budapest

Az összes iratok visszacsatolása mellett jelentem, hogy a Kerekes György utódok meg egyeztek abban, hogy telep ifj. Kerekes György egyedüli tulajdonába menyen át, aki hajlandó a hátralékos tartozást 4 egyenlő részletben négy egymásután következő évben kifizetni és a teleptörlesztést azonfelül pontosan teljesíteni.

A jelenlegi utódok az 1911 évi teleptörlesztést befizették, amit igazol az iratoknál fekvő hátraléki kimutatás is, melyben tényleg csak 2 évi tartozás van felvéve.

Ezen hátralék pedig köztudomás szerint az 1912 és az 1913 évi rendkívüli súlyos rossz gazdasági év miatt saját hibájukon kívül maradt megfizetetlen.

Végül megemlítem, a telepfelügyelőség jelentésének 2. bekezdésében foglalt azon állítás, mint-ha a legidősebb fiú, Kerekes Péter, a családját elhagyta volna és ismeretlen helyen tartozkodna, nem mindenben felel meg az állításnak, mert a fiú családjával Marosludason a telepen lakik.

Az előadottak szerint a jelentésemben foglalt méltányosság esete kétséget kizárólag megállapítható, miért is a kérdésben forgó telepet vagy a jelenlegi tulajdonosnak vagy pedig a testvérek között létrejött egyezség szerint Kerekes György részére leendő átadását hozzam javaslatba.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló mély tiszteletem nyilvánítását.

Torda, 1914. július hó 23.

Zár: 3 drb

aláírás főispán

Torda-Aranyos Vármegye Főispánja
pecsét

“... if my prayer will be heard.” The First 15 Years of the Szeklers from Bucovina Settled Near Luduş in Archival Documents

Keywords: colonization, Szeklers from Bucovina, archival documents, colonization and naturalization requests

This paper examines the recently discovered archival documents about the Szeklers from Bucovina settled near Luduş, found in the National Archives of Budapest, representing four types of documents. The first one is a record of farmers who needed support for purchasing domestic animals. The next report is the documentation of the naturalization request and its process. The third type of documents consist in three settlement requests presented in the second part of the colonization along with the response. The last document shows an expropriation case and its remedy. These documents are processed for the first time. All the presented files reveal some so far unknown features about the Szeklers from Bucovina established near Luduş, giving a new perspective on the anthropological and politico-economic research.